

Píseň: EZ608 - Čisté srdce musí mít + **modlitba;** **Oddíl k výkladu:** Sd 8, 18-35

Milí přátelé,

na posledním setkání porazil Hospodin skrze Gedeona druhou midjánskou armádu. Tu opětovně vedli Zebach a Salmuna, kteří byli také u boje u pramene Charódu. Stejně jako od Charódu, tak i od této druhé bitvy uprchli. Což by u lidí věrným buď přírodním kultům nebo u ateistů nemělo překvapit.

Gedeon však posléze oba dohnal a chytil. Během pronásledování požádal dvě města o potraviny (Penúel a Sukót), obě odmítla. Gedeon jim vyměřil trest, posléze ho také vykonal - ačkoli nevíme, co se pod „poučením skrze stepní trní a bodláčí“ skrývá. Stejně jako nevíme, proč byla penúelská věž důležitá. A tak ani netušíme, proč každé město dostalo za stejný čin jiný trest.

Další nejasnost

A do třetice nejasností se Gedeon v rozhovoru s oběma zajatci odvolává na jakýsi boj nebo vraždění na Táboru (Sd 8, 18). Kánon však žádný takový boj nezmiňuje.

Tak se ukazuje, že o Gedeonovi zřejmě existovala řada pověstí a příběhů, které pozdější redakce přebrala a uspořádala do jednoho vyprávění. Přičemž některá vyprávění nezačlenila.

Proč tedy ponechala podivnou narážku na vyřazený příběh? Také kvůli důsledkům: Gedeon by tyto vládce nezabil, kdyby oni předtím nepovraždili jeho příbuzné. Gedeon tedy nebyl v první řadě voják (jak to známe z úvodu jeho příběhu), zabiják ani generál. Bojovat netoužil, zabíjet pak ještě méně. O kolik silnější je tato zvěst v knize Soudců, která je někdy vnímána jako plná násilí!

A pojďme hlouběji: Gedeon měl podezření, že tito dva byli nějak zapleteni do povraždění jeho bratrů. A přesto čekal s krevní mstou až do chvíle, kdy měl v ruce nezvratný důkaz. Nepodlehli tedy svým dojmům ani přání pomstít své příbuzné, ačkoli měl

oprávněné podezření, že Zebach i Salmuna byli namočení v jejich usmrcení. Dal na důkazy, ne dojmy nebo myšlenky.

Krevní mstu pak chtěl Gedeon přenechat svému prvorozenému synovi. Snad proto, aby Jeter pochopil, co všechno patří k lidské dimenzi světa. Snad s úmyslem, aby si jeho syn již začal získávat čest a úctu lidu. Nejpravděpodobněji snad pro ponížení svých protivníků, vrahů svých příbuzných. Ani zde s jistotou nevíme.

Avšak jako chlapec nebyl Jeter („Výtečnost,“ „Přebytek“) tohoto činu schopen. Tak si vysloužil posměch tentokrát Gedeon od obou zajatých (Sd 8, 21).

Po finálním ukončení midjánské hrozby skrze popravu jejich králů už zbývalo jen nepřátele „dorazit“ také ekonomicky - vypleněním. Dodejme však, že tento pro ekonomy lákavý úhel pohledu je opět mylný. Bible se zajímá vždy v první řadě o dění duchovní a náboženské. V bitvě u Charódu šlo o vítězství o půlnoci bez použití zbraní, protože zvítězilo božstvo „Hospodin“ nad božstvy midjánskými (proto přidaná informace, že šlo o Izmaelce). Při opakované porážce stejně, vždyť midjánce pronásledovalo vyhladovělých tři sta mužů! A sebráním měsíčního symbolu bylo dokonáno náboženské vítězství. Poražená božstva nedokázala ochránit ani to, co je symbolizuje.¹

Tak byli poraženi Midjánci, protože jejich náboženství bylo prokázáno jako neodpovídající realitě světa, protože stvořené člověkem.

¹ Dodejme, že měsíční kult hraje v Bibli velikou roli, ačkoli to nebývá patrné, neboť je nepřitelem. Je mu zasvěceno město Jericho, Izraelci se s ním setkávají opět zde v knize Sd a již pramáti Israele, Sáráj, byla takřka jistě původně kněžkou tohoto kultu. Její jméno totiž znamená „kněžna,“ a otcem Sáráj byl Terach z kořene slova jerach = měsíc. V měsíčním kultu pak byly různé třídy chrámových „kněží.“ Některé zachovávaly celibát, jiné směly uzavřít manželství, avšak musely zůstat neplodné. Takové dávaly k rození manželům otrokyni (Hagar). Sáráj tedy takřka jistě byla kněžkou takového kultu - dle náboženství otce, svého jména i vlastního jednání.

Podobně také např. Joz 10, 13. Porážka měsíčního kultu a jeho přeznačení je pak nápadná v mladších a mladých textech - z kenaanského božstva už je „jen“ stvoření stejné úrovně jako ostatní. Slouží jako ukazatel času, světlo v noci i krásný objekt při pohledu ze země: Gn 1, 14-18; Ž 89, 38; Jb 31, 26; Iz 60, 20 atd.

Král je mrtev, ať žije král

Israelci tedy vnímali, že Gedeon porazil velmi nebezpečného nepřítele vojensky i nábožensky. Klidně Israelcům přiznejme, že vnímali moc božstva Hospodin, kterým se Gedeon zaštiťuje (krom jiného také dle Sd 8, 23). A tedy že vnímali Gedeona jako „vtělení“ nebo reprezentaci tohoto božstva. Tak je přece logickým krokem, aby takto schopný člověk, který své schopnosti již prokázal, byl vladařem nás všech. Kdo lepší ke správě věcí vezdejších, než kdo prokázal k tomu potřebné schopnosti? Ba je s ním očividně Hospodin? Israelci usilují rovnou o vznik tradičního království skrze vládnoucí třídu - dynastii (Sd 8. 22).

Ale Gedeon odmítá. Navzdory svým schopnostem. Navzdory volání lidu. Navzdory tomu, co dokázal. Odmítá královskou hodnost také pro své syny. Čímž také vzniká zápleтка dalšího příběhu.

V tomto rozhodnutí je však centrum Gedeonova příběhu. Muž, který byl nikým z nikoho, byl pozván, aby se stal králem.² Ba dokonce aby založil svou vlastní dynastii nad celým vyvoleným národem.

A odmítl. Také proto, že přání Israelců je odrazem jejich doby a místa („nepřátelíte se světem...“ - Jk 4, 4; „nepřizpůsobujte se tomuto věku...“ - Ř 12, 2), a tak pohanských společenství.

Alespoň Israelcům nebude vládnout žádný člověk. Budou se zodpovídat Bohu. Jemu se klanět. A jeho zákony se řídit. Jaké důsledky má opakované pozdější úsilí o královskou dynastii (Saul-David-Šalomoun-konec jednotného království), to nalezneme v knihách Samuelových, Královských a v Prorocích.

Selhání?

Přesto však Gedeon o „odměnu“ požádá: O symbolický jeden nosní kroužek od každého bojovníka proti Midjáncům. Dohromady se sešlo asi 30 kg zlata (srv. poznámku pod čarou), z nichž Gedeon dává vyrobit „efód.“

² Srv. tradiční motiv pohádek „hloupý Honza se stává králem.“

Efód byla součást kněžského roucha. Avšak toto slovo označovalo několik různých částí: Obvykle lněnou sukničku nebo spodky, které nosil kněz přímo na těle pod dalším kněžským oblečením. Avšak v některých případech označoval nárameník, v němž se nacházeli losy urím a tumím (Ex 28, 30). Stejně byl označován nárameník také v době, kdy Israel již losy neměl. Někdy také stejné slovo označuje celý komplet kněžského roucha.

Pozdější tradice efód již nezná - nalezneme ho pouze v knihách Sd, 1+2Sam a 1Par a v knize proroka Ozeáše, které patří k nejstarším. Jinde ne.

Gedeon si byl zřejmě dobře vědom toho, že náboženská kořist je velikým svodem (srv. 1Sam 15, 1-23; právě ponechaná náboženská kořist se stává důvodem konce Saulova kralování!). Proto usiluje toto vnímání přeznačit - jak to učinila biblická tradice právě např. s vnímáním Měsíce.

Nechá z midjánských konfesních symbolů (nosních kroužků) vyrobit posvátný symbol, pravděpodobně právě Hospodinův.

Z toho plyne následující: 1) I po odmítnutí královské hodnosti byla úcta Gedeona v očích Israelců nadále tak veliká, že mu „rádi dali“ (Sd 8, 25) ze své kořisti.

2) Tento efód je umístěn právě v Ofře, v bývalé baalovské svatyni, v místě, kde začalo Gedeonovo působení z puzení Božího posla.

Jak se tedy stal osidlem, nota bene ne Israelcům ale Gedeonovi a jeho domu? Smilnit přece přicházel do Ofry celý Israel, tak proč byl efód dosl. návnadou Gedeonovi a jeho domu?

Nejlepší odpovědí bude příběh jednoho z Gedeonových potomků, který ihned následuje. K němu však dodejme následující: Jakkoli byl Gedeonův úmysl v lidských očích dobrý, nebyl Bohu libý. Tedy libý Bohu. Hospodin vysvobozuje člověka také z návnad různých zobrazení, sošek, amuletů, nosních kroužků, mobilních telefonů i čehokoli dalšího. Právě náboženské předměty začnou lidé velmi rychle zaměňovat za to, k čemu tyto předměty odkazují (kříž, kadidlo, kostel, Bible atd.). Tedy i tento efód začal být

zaměňován buď za Hospodina (byl-li jím symbolizován) nebo za Gedeona.³

Gedeonův odkaz

Starnoucí Gedeon se posléze stáhl ze společenského dění - možná jeho stárnutí i stáhnutí se vedlo k Israelské nevděčnosti a neúctě?

Počal sedmdesát synů - jde o číslo v první řadě symbolické (7 x 10), tedy o číslo plnosti (7) a mnohosti (10). Podstatu významu však odhalíme také v následujícím příběhu. V něm Abímelek, jediný levoboček, právě těchto 70 („mnoho“) povraždí. A jejich početné množství bude jeho záminkou (Sd 9, 2). Proto nejsou zmíněny dcery, neboť se zde rozehrává pokračování příběhu po Gedeonovi. Neuvádí se zde historický ani biologický údaj.

Pokud by snad někdo měl problém s množstvím Gedeonových manželek, nechť opět zazní: Nesud'me, natožpak zpětnou mírou zcela jinou dobu. Dodnes v arabských zemích smí mít muž několik stejně-právných manželek. Pokud se o všechny po všech stránkách postará. Geografická i kulturní lokalita Gedeonova příběhu je součástí původu této tradice. Stejně také např. Abraham, David nebo Šalomoun.

Za dnů Gedeonových žila země v míru ještě stále 40 let - symbolickou dobu putování po poušti. Tato doba se však brzy začne zkracovat.

Po Gedeonově smrti se Israelci velmi rychle opět uchýlili k baalům, konkrétně k Baal Beritovi (hebr. berít = smlouva). I to bude v dalším pokračování hrát roli. Hospodin byl zapomenut, ačkoli je vysvobodil z obrovské přesily vojenské, ekonomické, geografické i náboženské ze strany Midjánců. Stejně jako tomu bylo s Egyptem. Ba ani Jerubaalovi-Gedeonovi a jeho domu neprojevovali vděčnost za to, co všechno a jak velice pro ně riskoval.

Ať už to tedy s oním efódem bylo jakkoli, Gedeonova přítomnost stále ještě držela Israelce při Hospodinu. Je to

³ Srv. Sd 8, 34-35.

vposledu Gedeonův skon, nikoli onen efód, co způsobuje (opakovaně!) vyměnění Hospodina za bůžka vyrobeného lidskýma rukama.

Gedeon tedy jistě měl své chyby - Bible toto koneckonců u nikoho nezastírá. Ani u mýtického Adama, ani u Abrahama, ani u Mojžíše, soudců, Davida, Petra nebo Pavla. V lidských očích měl chyby i Ježíš (přednost cizím před vlastní rodinou - Mt 12, 47nn; užití biče při vyčištění chrámu - J 2, 13nn atd.). Narozdíl od lidských povídaček a náboženstvíček Bible usiluje předávat *Boží* pohled na věc. A tak Pravdu. Před níž neobstojí žádný člověk. Ale Gedeon byl navzdory všem nedostatkům pozitivní postavou.

Protože tím podstatným je lidské náboženské nasměrování - komu důvěruje, koho poslouchá, čí zákony dodržuje. Gedeon věřil Bohu, ačkoli byl vyslán na šílenou sebevražednou misi z vinného lisu. Na Hospodina zřejmě spoléhal a upřednostňoval ho i po zbytek života - byl mu důležitějším královských poct, moci a vlivu. Božími zákony se Gedeon řídil, ačkoli by si snadno mohl tvořit své jako zasloužený (v lidských očích) král.

Závěr

Snad proto tedy dnešní oddíl zdůrazňuje, že efód se stal léčkou Gedeonovi a jeho domu. Nikoli Israelcům. Nebo že by tím trpěl Bůh.

Gedeon je jedním z příkladů, proč považuji SZ za sdělnější a pochopitelnější pro člověka. Ne snad, že by říkal něco jiného než NZ. Avšak NZ může snadno působit příliš vysokými nároky nebo že byli první křesťané bezchybní a my jim nesaháme ani po kolena. Ale vzpomeňme na Petra, Pavla, Korintské!

Gedeon v životě chyboval. Možná i proto o epizodě s horou Tábor a jeho příbuznými v kánonu není víc. Stejně jako každý člověk. Sice vyhnutelně, ale v praxi to zatím dokázal jenom Ježíš. Ale podstatou života není neudělat chybu. Podstatou života je, komu se člověk zodpovídá ze svých činů. Komu se klaní. Komu se podřizuje - ačkoli by mohl být třeba králem.

A pokud je to Hospodin - v principech, všední praxi i v situaci velmi, velmi lákavých nabídek („*Panuj* nad námi ty i tvoji potomci!“ - Sd 8, 22), pak člověk smí a má s pokojnou důvěrou doufat, že vše podstatné nakonec dopadne dobře. I kdyby přišla válka, nebo lákadla různých efódů nebo velmi rychle zapomenutí na Hospodina lidí kolem.

Píseň: EZ613 - Oči všech se upírají + **modlitba Páně**
Rozhovor